

Kovářová, Pavla

Úvod

In: Kovářová, Pavla. *Informační bezpečnost žáků základních škol : lekce v knihovnách*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019, pp. 11-12

ISBN 978-80-210-9270-9; ISBN 978-80-210-9271-6 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141116>

Access Date: 09. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ÚVOD

Téma informační bezpečnosti je diskutováno veřejností jako jeden ze základních problémů při využívání internetu⁴. Efektivní a bezpečná práce uživatelů s informacemi je řazena do kompetencí nezbytných pro digitální občanství⁵. Roste proto společenská poptávka po vzdělávání v této problematice. Oblast soukromí, která je silně propojena s digitálními stopami, byla zařazena do oblasti zájmu knihoven spolu s dalšími tématy informační bezpečnosti již v roce 2005, jak dokládá obsah dokumentu IFLA s titulem *Libraries, National Security, Freedom of Information News and Social Responsibilities*⁶. Problematika autorských práv a hodnocení informací představuje oblast, které se knihovny věnují dlouhodobě (např. již akvizicí jednotek do fondu). Knihovny tak právem patří mezi instituce, které naplňují předpoklady k zajištění vzdělávání uživatelů v informační bezpečnosti.

Problematika informační bezpečnosti je ve zde řešeném pojetí omezena na možnosti zvýšení bezpečnosti uživatelů, zejména dětských, pomocí vzdělávání v knihovnách. Téma je již nyní pokryté knihovnami v rámci informačního vzdělávání (viz kap. 2.1.4), které představuje tradiční službu knihoven. Informační vzdělávání je sice úzce spjato s didaktikou, ale nezabývá se jen formou vzdělávání, nýbrž i obsahem (práce uživatele s informacemi). Naopak aplikace výzkumu do informačního vzdělávání je významná pro hodnocení jeho efektivity⁷, a to jak na úrovni jednotlivých aktivit, tak i v oblasti přístupů a řešených témat. Ta se

4 TAMBAUM 2010.

5 GALLAGHER 2011.

6 SEIDELIN a HAMILTON 2005.

7 Význam tohoto spojení ukazuje současný rozvoj tzv. „evidence-based teaching“ (někdy také learning, education apod., terminologie zatím není ustálená). Přínosy přístupu pro jednotlivé vzdělávací aktivity prezentuje např. KOVÁŘOVÁ 2014.

v současné společnosti s informačními technologiemi rychle mění a je nutné se těmto změnám přizpůsobovat, aby informační vzdělávání bylo přínosné pro vzdělávané⁸.

Aby koncepce vzdělávání odpovídala současným podmínkám a potřebám, bylo nutné zohlednit chování dětí, současnou podobu vzdělávání v knihovnách a vzdělávání v informační bezpečnosti. Průnik všech tří oblastí je v současnosti v odborné literatuře a výzkumech pokryt nedostatečně. Tato publikace usiluje o představení těchto témat a aplikovaného výzkumu pro posílení řešení informační bezpečnosti dětí v českém prostředí. Lekce jsou po úpravách využitelné i pro další cílové skupiny, informační bezpečnost není omezena jen na děti. To již ale není předmětem této publikace, byť může sloužit jako inspirace pro lektora v přípravě lekcí informační bezpečnosti i pro další uživatele.

Hlavním cílem publikace je představení daty podložené koncepce pro vzdělávání v informační bezpečnosti, která by byla uplatnitelná v současných podmínkách knihoven. Děti jsou kvůli svým omezeným životním zkušenostem, pozitivnímu vztahu k technologiím a dalším charakteristikám spojeným s vývojovou psychologií⁹ náchylnější k zranitelnosti na internetu. Zahájení vzdělávání je vhodnější v době, kdy se lépe budují postoje v chování, následně získávané znalosti se ve spojení s nimi lépe rozšiřují. Knihovny v současnosti nabízejí své lekce do škol, čímž mají zajištěnu návštěvnost, školy zase vzdělávání v oblasti, která pokrývá mimo jiné i informační gramotnost¹⁰. Je tak umožněno plošné oslovení plošné oslovení a následně vzdělání velké části cílové skupiny – žáků základních škol, které je výrazně reálnější než oslovování osob v produktivním věku pro lekce, se kterými knihovny stále mají problém¹¹.

8 Změnám v informační gramotnosti vlivem IT se věnuje např. KOVÁŘOVÁ 2013.

9 Viz kap. 1.2.1, podrobněji viz KOVÁŘOVÁ 2011.

10 Vymezení pojmů informační gramotnost a vzdělávání a jejich vztahu se věnuje kap. 2.1.1.

11 ŠTEFEK 2012.